etmiş, o da eserini hocasının bu tavsiyesi doğrultusunda kaleme almıştır.

Rebîülevvel 1207'de (Ekim 1792) San'a'da vefat eden Kevkebânî, İslâmî ilimler alanında büyük bir otorite olduğu kadar, edebiyat ve tıp alanında da geniş bilgiye sahipti. Son derece zeki ve tartışmalarında diyalektiği çok iyi kullanan bir kimse idi. Muhtelif dallarda birçok âlim kendisinden faydalanmış, daha çok öğretimle meşgul olduğu için fazla eser verememiştir. Kaynaklarda adları geçen başlıca eserleri şunlardır: *Şerḥu Nüzheti'ṭ-ṭarf fi'l-cârri ve'l-mecrûri ve'ẓ-ẓarf; Felekü'l-Ḳāmûs; Ḥâşiye ʿalâ Ḍavʾi'n-nehâr; Risâle fî baʿzi'l-ʿaḳāḳīri'ṭ-ṭıbbiyye; Ḥâşiyetü'l-Ḳasṭallânî; Ḥâşiyetü'l-Muṭavvel.*

BİBLİYOGRAFYA :

Şevkânî, *el-Bedrü'ṭ-ṭâliʿ*, Kahire 1348 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), I, 360-368; Sıddık Hasan Han, *Ebcedü'l-ʿulûm*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-ilmiyye), III, 183; *Hediyyetü'l-ʿârifîn*, I, 599; Ziriklî, *el-Aʿlâm*, Kahire 1373-78 / 1954-59, IV, 162; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, Dımaşk 1376-80 / 1957-61 — Beyrut, ts. (Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî), V, 282; Hayreddin Karaman, *İslâm Hukuk Tarihi*, İstanbul 1975, s. 179.

VECDİ AKYÜZ

ABDÜLKÂDİR el-KUREŞÎ

(عبدالقادر القرشى)

(bk. KUREŞÎ).

ABDÜLKÂDİR el-MAĞRİBÎ

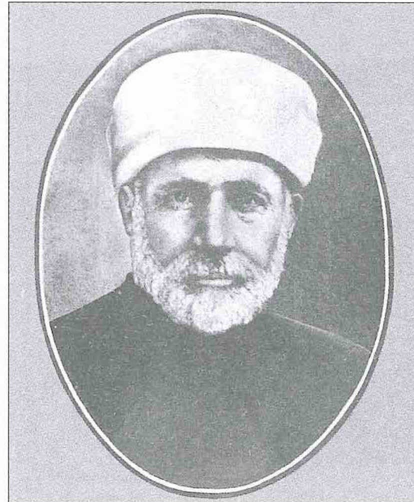
(عبدالقادر المغربى)

Abdülkādir b. Mustafâ el-Mağribî
(1867-1956)

Tanınmış Suriyeli yazar, dil ve din bilgini.

Babasının kadılık yaptığı Suriye'nin Lazkiye kasabasında (veya Trablussam'da) doğdu. Dargavslar diye tanınan Türk asıllı ataları, XI. yüzyılın sonlarında Tunus'tan Trablus'a göç etmişlerdi. Mağribî, babası ve *Risâle-i Ḥamîdiyye* müellifi Şamlı âlim Hüseyin el-Cisr başta olmak üzere Trablus, Şam, İstanbul ve Beyrut'ta devrin ileri gelen hocalarından ders aldı. 1892 yılında tahsil için gittiği İstanbul'da, eserlerini okuyup hayran kaldığı Cemâleddîn-i Efgānî ile tanıştı ve daha sonraları onunla mektuplaşmak suretiyle münasebetini devam ettirdi. Çağdaşı Muhammed Abduh'un daveti üzerine 1905 yılında Mısır'a gitti. Kendilerinden çok faydalandığı Efgānî ve Abduh'un dinî, sosyal ve siyasî sahalardaki görüşlerini benimsedi. Mısır'da bulunduğu süre içinde sırasıyla *eẓ-Ẓâhir* ve *el-Müʾeyyed* gazetelerinde yazılar yazdı. II. Meşrutiyet'in ilânından sonra Trablus'a döndü; burada da yazı hayatını sürdürdü ve I. Dünya Savaşı'na kadar devam edecek olan *el-Burhân* gazetesini çıkarmaya başladı (1911). Emîr Şekib Arslan ve Abdülaziz Çâvîş ile birlikte Medine'de Külliyyetü dâri'l-fünûn'u kurdu. Daha sonra Osmanlı Evkaf İdaresi tarafından İslâm davetçileri yetiştirmek üzere Kudüs'te açılan Salâhiyye Medresesi'nin kuruluşuna yardım etti ve bu medresede belâgat dersleri verdi. Osmanlı hükümetinin 1916'da çıkardığı *eş-Şarḳ* gazetesini yönetti ve burada çeşitli yazılar yazdı.

1919'da Şam'a yerleşen Mağribî, Şam'daki Arap Dil Akademisi'nin (el-Mecmau'l-ilmiyyü'l-Arabî) kurucu üyesi oldu. Daha sonra bu kurumun başkan yardımcılığını ve 1934-37 yılları arasında da başkanlığını yaptı. Ayrıca Kahire ve Bağdat'taki dil akademilerinin üyeliklerinde bulundu. Suriye Edebiyat Fakültesi'nde metin şerhi dersleri verdi (1923). Dil Akademisi'nin hedefine ulaşması için büyük çabalar sarfetti. Arapça'nın gelişmesi, çağa uydurabilmesi, yabancı dillerden gelen yeni kelime ve deyimlerin Arapçalaştırılması, sözlüklerin çağdaşlaştırılması ve yazma eserlerin tenkitli neşri yoluyla Arap edebiyatının tanıtılması alanlarında çalışmalar yaptı. 1956'da Şam'da öldü.

Abdülkādir el-Mağribî

Eserleri. 1. *el-İştiḳāḳ ve't-taʿrîb* (Kahire 1908, 1947). 2. *et-Tesâmüḥu'd-dînî* (Beyrut 1910). 3. *el-Beyyinât fi'd-dîn ve'l-ictimâʿ*. Dinî ve içtimaî makaleleri ni topladığı iki ciltlik bir eserdir (Kahire 1925). 4. *el-Aḫlâḳ ve'l-vâcibât* (Kahire 1926). 5. *Tâʾiyyetü ʿÂmir el-Baṣrî.* Hicrî VIII. asır mutasavvıflarından Âmir b. Âmir el-Basrî'nin "Tâiyye" kasidesini mutasavvıf Ömer b. Fâriz'in aynı adlı kasidesiyle karşılaştırarak metnini şerh ve tahkik etmiş, eser L. Massignon'un mukaddimesiyle birlikte Beyrut'ta basılmıştır (1948). 6. *Cemâlüddîn el-Efgānî* (Kahire 1948). 7. *Tefsîru cüzʾi Tebâreke.* Hocası Abduh'un "Amme Tefsiri"ndeki metoduyla yazdığı bu eser Kahire'de basılmıştır (1949). 8. *ʿAşerâtü'l-lisân* (Dil Akademisi yayını, Şam 1949). 9. *Ġādetü'l-Kamilya.* Alexandre Dumas'nın *La Dame aux Camélias* adlı romanının tercümesi olan eser 1908'de sahneye konulmuş, 1948'de de Şam'da basılmıştır. Mağribî ayrıca Kemalpaşazâde'nin *et-Tenbîh ʿalâ ġalaṭi'l-câhil ve'n-nebîh* adlı risâlesini tahkik etmiş, buna Osmanlı Devleti'nde Arap dili öğretimine dair yazdığı risâlesini de ilâve ederek *Mecelletü'l-mecmaʿi'l-ʿilmî*'de (VI, 1 vd.) neşretmiştir. Bunların yanı sıra henüz yayımlanmamış, din ve dil konuları başta olmak üzere çeşitli konularda verdiği konferansları ve yazdığı makaleleri vardır. Ayrıca on iki yazma eseri de tenkitli neşre hazırlamıştır. Es'ad Talas, *eş-Şeyḫ Abdülḳādir el-Mağribî* adlı eserinde (Kahire 1958) onun hayatını ve ilmî çalışmalarını tanıtmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Enver el-Cündî, *el-Aʿlâmü'l-elf*, Kahire 1957, II, 125; a.mlf., *Terâcimü'l-aʿlâmi'l-muʿâṣırîn fi'l-ʿâlemi'l-İslâmî*, Kahire 1970, s. 263-274; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, Dımaşk 1376-80 / 1957-61 — Beyrut, ts. (Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî), V, 306; a.mlf., *el-Müstedrek*, Beyrut 1406 / 1985, s. 400-401; Sâmî el-Kiyâlî, *el-Edebü'l-ʿArabi'l-muʿâṣır fî Sûriyâ*, Kahire 1959, s. 137; Yûsuf Esad Dağır, *Meṣâdirü'd-dirâsâti'l-edebiyye*, Beyrut 1972, II, 1264-1269; Ziriklî, *el-Aʿlâm* (nşr. Züheyr Fethullah), Beyrut 1984, IV, 47; Abdülkādir Ayyâş, *Muʿcemü'l-müʾellifîn es-Sûriyyîn fi'l-ḳarni'l-ʿişrîn*, Dımaşk 1405 / 1985, s. 490-491; Muhammed Receb el-Beyyûmî, *en-Nehḍatü'l-İslâmiyye fî siyeri aʿlâmihe'l-muʿâṣırîn*, Kahire 1405 / 1984, IV, s. 24-41; Muhammed Mehdî Allâm, *el-Mecmaʿıyyûn fî ḫamsîne ʿâm*, Kahire 1406 / 1986, s. 175-177; Adnân el-Hatîb, "eş-Şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Mağribî", *Mecelletü'l-Edîb*, sy. 20, Dımaşk 1951, s. 5; a.mlf., "eş-Şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Mağribî fî ḥayâtih ve teʿâlîmih", *Mecelletü'l-Ḥikme*, sy. 6, Beyrut 1957, s. 22.

AZMİ YÜKSEL